

воно залежить також від свідомого ставлення людини до себе та навколишнього середовища.

Здоров'я – стан повного соціально-біологічного і психологічного комфорту, коли функція всіх органів і систем організму зрівноважені з природним і соціальним середовищем, відсутні будь-які захворювання, хворобливі стани та фізичні дефекти. Критерій здоров'я визначається комплексом показників. Однак за найзагальнішими рисами здоров'я людини можна визначити як природний стан організму, що характеризується повною зрівноваженістю будь-яких хворобливих змін.

Важливим фактором фізичного здоров'я є загартування організму. В основі загартування лежить властивість організму людини пристосовуватись до змін умов навколишнього середовища. У людині відбувається процес пристосування організму до нових умов існування – виникає адаптація.

Основні засоби зміцнення здоров'я та адаптації – ранкова гігієнічна гімнастика, перебування на природі – у лісі, парку, біля моря у горах та інше [3, с. 39–42].

Для підтримки адаптації організму до впливу негативних кліматичних і метеорологічних умов необхідно проводити водні процедури у вигляді обтирання, обливання, контрастного душу, купання, а також займатися фізичними вправами на відкритому повітрі протягом року [2, с. 151].

Висновки. Отже, кожна людина повинна ставитись до свого здоров'я з тим більшою увагою, чим глибше вона пізнає свій організм та навколишнє середовище. Повернути здоров'я, зміцнити його можливо не лише за допомогою фізичних вправ, а й за наявності необхідних знань з валеології та основ екології, що відкриє шлях до створення організму енергетично сильного, добре пристосованого до несприятливих умов як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Література

1. Булич Е.Г. Валеологія. Теоретичні основи валеології: навч. посіб. / Е.Г. Булич, І.В. Муравов. – К.: ІЗМН, 1997. – 224 с.
2. Грибан Г.П. Формування адаптації студентів до фізичних навантажень і умов навколишнього середовища в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки / Г.П. Грибан, Ф.Г. Опанасюк // Республіканська зб. наук. праць III Всеукраїнської наук.-практ. конф. [“Актуальні проблеми фізичного виховання у вузі”] / [під заг. ред. В.М. Казакова]. – Донецьк: ДонДМУ ім. М. Горького, 2001. – 192 с.
3. Заплатников Л.Т. Проблемы валеологии и гигиены в педагогике: прошлое, настоящее, будущее / Л.Т. Заплатников // Содержание валеологического образования и его дидактическое обеспечение. – Донецк: ООО “КИТИС”, 1998. – 228 с.
4. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: навч. посіб. / В.М. Лапін. – [5-те вид., стер.]. – Л.: Львів. банк. ін-т НБУ; К.: Знання, КОО, 2002. – 186 с.
5. Олексієнко Я.І. Подолання кризи сучасної системи фізичної культури і спорту – головна умова покращення здоров'я дітей, підлітків і молоді / Я.І. Олексієнко // Освіта Донбасу: наук.-метод. видан. – 2007. – № 4(123). – С. 70–74.
6. Приступа Є.Н. Теоретичні та методичні аспекти класифікації засобів народної фізичної культури / Є.Н. Приступа, В.І. Левків, Р.С. Мозола // Традиції фізичної культури в Україні: зб. наук. статей / [за заг. ред. С.В. Кириленко, В.А. Старкова, А.В. Цьося]. – К.: ІЗМН, 1997. – 248 с.

ЄСЬМАН І.В.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ З БАТЬКАМИ УЧНІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ

Політичні зміни, економічна, соціальна й духовна криза українського суспільства негативно вплинули на пересічну сім'ю, зруйнували багато моральних і ду-

ховних цінностей, батьки висунули на перший план матеріальне забезпечення дитини. У результаті сучасна сім'я втратила головні орієнтири для побудови власного життя. У зв'язку з цим загострилися питання соціальної й психолого-педагогічної допомоги сім'ям у вихованні дітей.

Проблемою педагогічної освіти батьків у другій половині ХХ ст. займалися багато науковців, а саме: М. Демидов, М. Копанєв, Б. Орлов, М. Абдрахманов, К. Мінін, Ю. Чабанський, І. Дубінець, А. Відченко, В. Шинкаренко, А. Говорун та інші. Роль школи у цьому процесі розглядали В. Маїшева, Р. Капралова, І. Черета, В. Просецький, О. Волкова, І. Гребенніков та ін.

Організація повноцінної взаємодії педагогів і батьків є сьогодні одним із найважливіших завдань, що стоять перед колективами сучасних закладів освіти. Вивчення цієї проблеми показує, що в багатьох навчально-виховних закладах відбувається активний пошук і впровадження таких форм взаємодії з родинами учнів, які дали б змогу досягти реального співробітництва.

Мета статті – висвітлення теоретичних основ інноваційних форм роботи з батьками учнів у сучасному освітньому закладі.

Пропаганда педагогічних знань з метою підвищення педагогічної освіти батьків, організація та проведення заходів, спрямованих на опанування батьками педагогічних знань, – це головні завдання сучасних закладів освіти у роботі з батьками.

Сучасні освітні заклади стають відкритими для батьків, дітей та громадськості. Вони все більше уваги приділяють освіті та вихованню батьків, вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного розвитку та виховання дітей. Вплив закладів освіти на розвиток педагогічної культури батьків буде ефективним, якщо відповідатиме таким критеріям:

1. Спрямованість і адресність. Даючи конкретні поради, рекомендації, педагоги повинні знати особливості конкретних сімей. Нерідко батьки самі звертаються до вихователів по педагогічні поради, у тому числі з конкретними питаннями щодо власної дитини.

2. Оперативний зворотний зв'язок. Робота педагога з батьками має вибудовуватися на основі живого діалогу, у процесі якого він з'ясовує рівень сформованості педагогічних знань і навичок батьків, вносить за необхідності відповідні корективи.

3. Індивідуалізація педагогічного впливу. Працюючи з батьками, вихователь допомагає їм використовувати педагогічні знання не як абстрактні істини, а як керівництво до практичних виховних дій, спрямованих на конкретну дитину з її особливостями, перспективами вікового й індивідуального розвитку [2, с. 424–426].

Організація роботи з батьками в освітньому закладі багатоаспектна і має значні педагогічні можливості. Успіх в організації роботи з батьками великою мірою залежить від особистості й авторитету педагога, його професійності, високих моральних, людських якостей, вміння спілкуватись з батьками, з колегами, з дітьми. Особливе місце в цьому процесі посідає класний керівник, який є першим, хто встановлює контакт із сім'єю учня і чия компетентність стає обличчям освітнього закладу [4].

Під час виховного процесу вчитель і батьки традиційно перебувають у різних ситуаціях, хоча відомо: для того, щоб допомогти учневі, необхідно забезпечити єдність дій школи і сім'ї. Адже сім'я, як єдиний організм з притаманним йому мікрокліматом, має винятково важливий вплив на дитину.

Сьогодні в Україні немає системи цілеспрямованої підготовки до усвідомленого батьківства. Батьківська освіта стає необхідною і набуває практики в нашому суспільстві, а це кардинально змінює вимоги до змісту, форм і методів сучасних закладів освіти.

У роботі з сучасними батьками більшість традиційних форм педагогічної просвіти (лекції, доповіді, загальні консультації тощо) є малоефективними.

У сучасних умовах координацію виховних дій сім'ї покладено на освітній заклад і від того, як організована і реалізована робота з батьками учнів, значною мірою залежить успішність процесу навчання і виховання дітей. Важливим завданням є широке залучення батьків, усіх дорослих членів сім'ї до співпраці з педагогічним колективом, до активної участі в житті навчального закладу, класу.

Основну роботу з батьками сучасний освітній заклад проводить через батьківські об'єднання, які мають різні назви – університети педагогічних знань, батьківські комітети, лекторії, конгреси, асоціації, асамблеї, президії, комісії, клуби, позакласний педагогічний всеобуч. Кожен з них має свій план, положення, напрями діяльності.

Університети педагогічних знань, які об'єднують кілька документів, створюються за сприяння відділів освіти на рівні районів, піклувальних рад закладів освіти і рад шкіл та працюють на громадських засадах. Факультети охоплюють батьків дітей певних вікових груп: молодшого, середнього, старшого шкільного віку. До роботи в університетах залучаються провідні педагоги, психологи, медики, юристи, соціологи та інші фахівці [3].

Найбільш доцільною формою педагогічного всеобучу батьків вважається позакласна, за якої вчитель відходить від традиційного монологу (лекції, бесіди), поєднує індивідуальну роботу з групами батьків, педагогічне спілкування з окремими членами сім'ї, широко залучає психолого-педагогічне консультування членів сімей з питань навчання і виховання дітей, тестування й анкетування батьків і дітей, тренінгів, практикумів, рольових ігор тощо, спрямованих на встановлення в сім'ях міцних морально-етичних зв'язків між дорослими і дітьми, атмосфери взаєморозуміння, співробітництва, емоційної співпричетності один до одного.

Організуюючи роботу з батьками у формі позакласного педагогічного всеобучу, вчителю доцільно спиратися на орієнтовний навчально-тематичний план, розроблений з урахуванням нової структури школи (12 років), що сприятиме більш тісній взаємодії батьків і педагогів у вихованні підростаючого покоління.

Існує велике розмаїття організаційних форм педагогічного всеобучу батьків у сучасних освітніх закладах. Доцільно виділити такі:

- колективні: лекції, конференції (з обміну досвіду родинного виховання, з обговорення педагогічної літератури, періодичної преси з питань сімейного виховання), диспути, дискусії, “круглі столи”, вечори запитань і відповідей, дні взаємних претензій, дні відкритих дверей, кінолекторії, інформаційні стенди;

- індивідуальні та групові: консультації з проблем родинно-сімейного виховання, бесіди, відвідування сімей, листування, індивідуальні дні, зустрічі з батьками; педагогічні доручення батькам;

- диференційовані: вечори сімейних традицій; виставки (“Світ захоплень нашої сім'ї”, “Кулінарні вироби членів сім'ї”) декоративно-прикладної творчості, родинних альбомів, колекцій; випуск тематичних газет (“Дозвілля родини”, “Говорять професії батьків”, “Моя сім'я”, “Спорт у родині”); конкурси, зустрічі поколінь, дискусійні клуби, відкриті уроки, проблемні мости тощо [3].

На значну увагу заслуговує створення консультативних пунктів з питань виховання дітей та підлітків. Такі пункти доцільно організовувати при школах із залученням до роботи в них педагогічних кадрів вищої кваліфікації, шкільних психологів, працівників правоохоронних органів, соціальних педагогів, лікарів, дієтоло-

гів та інших спеціалістів, від яких батьки могли б отримати компетентні консультації з питань, що їх хвилюють [4].

Батьківські читання – дуже своєрідна форма роботи з батьками, що дає їм можливість не тільки слухати лекції педагогів, але й самостійно вивчати літературу з проблеми. Батьківські читання допомагають багатьом сучасним батькам переглянути свої погляди на виховання, познайомитися з традиціями виховання дітей в інших родинах, по-іншому подивитися на свою дитину і своє ставлення до неї. У ході батьківських читань можна формувати батьківську культуру, кругозір у межах певної проблеми [3, с. 65].

Батьківські вечори – форма роботи, яка чудово згуртовує батьківський колектив: такі вечори проводяться в класі один-два рази на рік у присутності дітей або без них; це свято спілкування з батьками друзів дитини, свято спогадів власного дитинства й дитинства своєї дитини; це пошук відповідей на запитання, які ставить перед батьками життя. Батьківський вечір – це нагода класному керівникові знайти односторонців і помічників у вихованні дітей і формуванні дитячого колективу [3, с. 66].

Батьківський тренінг – це активна форма роботи з батьками, які хочуть змінити своє ставлення до поведінки дитини, взаємодіяти з нею, зробити це спілкування більш відкритим і довірливим. У батьківських тренінгах повинні брати участь обидва батьків. Від цього ефективність тренінгу зростає, і результати не змушують на себе довго чекати. Тренінг проводиться з групою, що складається з 12–15 осіб. Батьківські тренінги будуть успішними, якщо всі батьки будуть активно брати в них участь і регулярно їх відвідувати. Щоб тренінг був результативним, він повинен включати в себе 5–8 занять. Батьківський тренінг проводиться, як правило, психологом школи, що дає можливість батькам тимчасово відчутися дитиною, пережити емоційно ще раз дитячі враження. З великим інтересом батьки виконують такі тренінгові завдання, як “Дитячі гримаси”, “Улюблена іграшка”, “Мій казковий образ”, “Дитячі ігри”, “Виховання дитинства”, “Фільм про мою родину” [3, с. 68–70].

Батьківські ринги – одна з дискусійних форм спілкування батьків і формування батьківського колективу. Батьківський ринг готується у вигляді відповідей на запитання з педагогічних проблем. Запитання вибирають самі батьки. На одне запитання відповідають дві родини. У них можуть бути різні позиції, різні думки. Інша частина аудиторії в полеміку не вступає, а лише підтримує думку родин оплесками. Експериментаторами в батьківських рингах виступають учні класу, визначаючи, яка родина у відповідях на запитання була найбільш близька до їх правильного трактування [3, с. 72].

Особливо ретельно спланованого індивідуального підходу потребує робота з багатодітними, неповними та неблагополучними сім'ями. Якщо в школі одночасно навчається троє і більше дітей однієї сім'ї, то батькам складно відвідувати і всі батьківські класні збори, і заняття позакласного педагогічного всеобучу. Можливо, більш вдалим формами роботи стануть заняття загальношкільного педагогічного всеобучу, листування з класним керівником, відвідування консультативних пунктів. Дуже часто такі сім'ї є членами релігійних об'єднань, від яких отримують моральну і матеріальну підтримку. Школа повинна стати багатодітним сім'ям надійною опорою та партнером, активно пропагувати весь позитивний досвід виховання в них.

Інноваційною на сучасному етапі є організація роботи з батьками в сучасній школі сільської місцевості, яка спрямована на інтеграцію родинно-сімейного, шкільного, дошкільного виховання. Традиції етнопедагогіки більш близькі саме сіль-

ським сім'ям, у яких велика увага приділяється трудовому вихованню, шанобливому ставленню до своєї родини і старших поколінь.

На сьогодні в Україні йде розробка моделі загальноосвітньої школи як освітньо-культурного центру села. Така школа повинна стати невід'ємною складовою сільського середовища, яка б об'єднала дитячий садок, школу, школу мистецтв, спортивну школу, збирала під своїм дахом ініціативні групи жителів села, влаштувала різноманітні освітні оздоровчі заходи, дозволяла сільчан, створювала умови для відродження кращих традицій роботи на землі, готувала учнів до сільськогосподарської праці, виховувала дбайливого господаря рідної землі [4].

До організації матеріально-технічного забезпечення шкіл такого типу рекомендується залучати сільськогосподарські підприємства, сільради, громадськість.

Робота з батьками і сім'ями учнів – один із найважливіших напрямів діяльності сучасного вчителя й одночасно одна з “найвужчих” ланок у його практичній діяльності. У зв'язку з цим значно зростає актуальність підготовки вчителів, класних керівників до проведення роботи з батьками, організації їх педагогічного всеобучу. Проблема знаходить вирішення за умови створення безпосередньо в освітніх закладах навчального семінару для педагогічних працівників “Як організувати педагогічний всеобуч батьків у сучасному закладі освіти”.

Доцільно залучати до роботи не окремих, а всіх представників сім'ї, інших родичів, які мають стосунок до виховання дитини, а також налагодити дружні стосунки з іншими сім'ями, які небайдуже ставляться до розвитку й виховання своїх дітей.

Висновки. Отже, у роботі сучасного освітнього закладу з батьками істотне значення має спрямування педагогічної самоосвіти батьків, стимулювання прагнення і вміння поповнювати свої педагогічні знання. І традиційні, і нетрадиційні форми взаємодії сучасного освітнього закладу з батьками учнів ставлять одну загальну мету – зробити щасливою підростаючу особистість, яка входить у сучасне культурне життя.

Література

1. Підготовка вчителя в умовах Євроінтеграції : навч. посіб. / [В.І. Євдокимов, Г.Ф. Пономарьова, Л.Д. Покроєва, В.В. Луценко]. – Х. : ХОНМІБО, 2006. – 204 с.
2. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2004. – 456 с.
3. Рибальченко І.М. Взаємодія з батьками / І.М. Рибальченко. – Х. : Основа, 2007. – 208 с.
4. Система роботи з батьками: модель співпраці міського відділу освіти і навчальних закладів / [ред. рада : Т. Вороніна, І. Стеценко, М. Мосієнко та ін.]. – К. : Шк. світ, 2008. – 128 с.

ЗАЙКОВСЬКА С.В.

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ДО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Життєдіяльність молодих людей з особливими потребами є однією з актуальних проблем сьогодення, що набуває всесвітнього масштабу: в усьому світі нараховується більше ніж 200 млн дітей-інвалідів, у тому числі в Україні – близько 150 тис. осіб. І, на превеликий жаль, ці показники щорічно зростають.

Незалежне життя людей з обмеженими фізичними можливостями – це, передусім, право людини бути членом суспільства та брати активну участь у його соціальному, економічному та політичному житті; це свобода вибору і доступу до праці й освіти, а також духовна і матеріальна незалежність, що надає життєвої стійкості.